

Το Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης (The Istanbul Protocol)

Ο «χρυσός κανόνας» για την τεκμηρίωση των καταγγελλόμενων βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης

Αν και το Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης (ΠΚ) έχει ήδη εγκριθεί από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καθώς και από τη Γενική Συνέλευση, ήδη από το 1999, και παρόλο που έχει αναγνωριστεί ως χρυσός κανόνας όταν πρόκειται για την τεκμηρίωση των βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης, δεν έχει ακόμη «ανακαλυφθεί» από τους λειτουργούς που εργάζονται στον τομέα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Για το λόγο αυτό αξίζει ίσως να πω λίγα λόγια για την εισαγωγή αυτού του πρωτοκόλλου.

Ο ευρύς σκοπός της έρευνας είναι να προσδιορίσει τα πραγματικά περιστατικά που σχετίζονται με τα εικαζόμενα συμβάντα των βασανιστηρίων, με στόχο τον εντοπισμό των υπευθύνων για τα επεισόδια και τη διευκόλυνση της δίωξης τους (...).

Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης, σελ. 17

Το "Εγχειρίδιο για την αποτελεσματική διερεύνηση και τεκμηρίωση των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας", αναπτύχθηκε από την πρακτική ανάγκη έχοντας υπόψη τους εργαζόμενους λειτουργούς σε αυτό τον τομέα. Ως εκ τούτου, περιέχει εκτενείς πληροφορίες, που κυμαίνονται από το πώς να διεξαγάγει κανείς μια έρευνα, συμπεριλαμβανομένων των συμβουλών για το πώς να πάρει συνέντευξη από τα θύματα, έως στην περιγραφή των σωματικών και ψυχολογικών συνεπειών των βασανιστηρίων και της διάγνωσης τους.¹

Τι σημαίνει το ART-IP?

Το αρκτικόλεξο ART-IP προέρχεται από τον τίτλο του προγράμματος "Awareness Raising and Training Measures for the Istanbul Protocol in Europe."

Σκοπός του προγράμματος αυτού είναι να αυξηθεί, στις ευρωπαϊκές χώρες, η γνώση και η πραγματική χρήση του Πρωτοκόλλου της Κωνσταντινούπολης, ένα εγχειρίδιο, που έχει υιοθετήσει ο ΟΗΕ, για την έρευνα και την τεκμηρίωση των υποθέσεων καταγγελιών βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης.

Με επικεφαλής το Ιατρικό Πανεπιστήμιο της Βιέννης θα αναπτυχθεί εκπαιδευτικό υλικό για την επίτευξη αυτού σκοπού. Μέσω ενός δικτυακού τόπου και εκδηλώσεων διάχυσης αποτελεσμάτων, θα παρέχεται το υλικό στους ενδιαφερόμενους λειτουργούς που εργάζονται σε αυτούς τους τομείς. Επιπλέον, το κοινό θα ενημερώνεται για την εξέλιξη του έργου από το παρόν ενημερωτικό δελτίο.

Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του προγράμματος «Διαβίου κατάρτισης - Leonardo».

¹ Για μια περιεκτική επισκόπηση της ιστορίας και του περιεχομένου του Πρωτοκόλλου της Κωνσταντινούπολης δείτε Furtmayr / Frewer: Documentation of torture and the *Istanbul Protocol*: applied medical ethics. In: Med Health Care and Philos (2010) 13:279-286.

Αν και ο κύριος στόχος του εγχειριδίου είναι οι δράστες να προσαχθούν στο δικαστήριο δείχνοντας πώς να συγκεντρώνονται αποδεικτικά στοιχεία που θα είναι νομικά έγκυρα ενώπιον του δικαστηρίου, τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς.

Κατά την τελευταία δεκαετία πραγματοποιήθηκε ένας σημαντικός αριθμός προγραμμάτων με σκοπό την εκπαίδευση επαγγελματιών (κυρίως νομικών

και ιατρών) στη χρήση αυτού του εγχειριδίου. Αλλά μέχρι τώρα, αυτές οι προσπάθειες είχαν επικεντρωθεί μόνο σε χώρες με ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης. Το πρόγραμμα ART-IP διαφοροποιείται καθώς στοχεύει στην εκπαίδευση των ανθρώπων, και από τις ευρωπαϊκές χώρες, σε θέματα που αφορούν όλες τις πτυχές που καλύπτονται από το Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης.

Γιατί να τεκμηριώνει κανείς στην Ευρώπη βασανιστήρια ;

Οι ομάδες-στόχοι του ART-IP και γιατί το να τεκμηριώνονται νομικά στοιχεία είναι ουσιαστικό

Εκ πρώτης όψεως μπορεί να μην είναι προφανές ο λόγος που πρέπει να τεκμηριώνονται νομικά στην Ευρώπη, τα βασανιστήρια, καθώς αυτά προφανώς πλέον δεν λαμβάνουν χώρα σε αυτήν. Ωστόσο, μία πιο προσεκτική ματιά, αποκαλύπτει πολλούς και καλούς λόγους:

Μια διεξοδική τεκμηρίωση των νομικών στοιχείων για βασανιστήρια και άλλες μορφές κακομεταχείρισης

- αναγνωρίζει τον πόνο των θυμάτων και ίσως να τους βοηθήσει να βγουν από την απομόνωση. Αυτό θα μπορούσε να είναι ένα πρώτο βήμα προς την "θεραπεία από τη δικαιοσύνη".
- ενισχύει τη δυνατότητα των θυμάτων να χορηγηθεί άσυλο σε ασφαλείς χώρες. Αυτό είναι ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της αίσθησης της ασφάλειας των θυμάτων και θα μπορούσε μάλιστα να είναι

σωτήρια σε περίπτωση που πρέπει να αντιμετωπίσουν την καταπίεση στη χώρα τους

- διαπιστώνονται παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις χώρες προέλευσης. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι περισσότερες χώρες έχουν υπογράψει τη Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και συναφή έγγραφα, αυτό μπορεί να έχει υψηλό ηθικό αντίκτυπο
- παρέχει στα θύματα τα μέσα για τη δίωξη των δραστών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων στις χώρες καταγωγής τους, μόλις η τρέχουσα νομική κατάσταση επιτρέψει τη δίκη
- ενδεχομένως επιτρέπει την άμεση δίωξη των δραστών ενώπιον της συνεχιζόμενης διεθνοποίησης του ποινικού δικαίου
- διευρύνει τις γνώσεις σχετικά με τα βασανιστήρια και άλλες μορφές κακομεταχείρισης. Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει σε κάθε επίπεδο, από τη θεραπεία των θυμάτων έως την

παρακολούθηση του αριθμού των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που καταλήγουν σε ποινική δίωξη

- εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι παρότι πιθανώς τα βασανιστήρια να είναι πολύ σπάνια στην Ευρώπη, ότι μπορεί να εξακολουθούν να υπάρχουν περιστατικά άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά τα σημεία (πιθανώς θα μπορούσαν να προστεθούν και άλλα), ο στόχος του προγράμματος ART-IP είναι η ευαισθητοποίηση για την αναγκαιότητα και τα οφέλη από μια διεξοδική τεκμηρίωση των βασανιστηρίων, σύμφωνα με τα πρότυπα που ορίζονται από το Πρωτόκολλο της

Κωνσταντινούπολης.

Συνεπώς, οι κύριες ομάδες-στόχοι του έργου είναι οι ακόλουθες:

- νομικοί σύμβουλοι και δικαστικές αρχές
- γιατροί κάθε ειδικότητας
- ψυχίατροι / ψυχολόγοι
- υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων σε διαδικασίες ασύλου
- θεραπευτικά κέντρα και το προσωπικό τους
- οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και γενικά όλοι οι άνθρωποι που εργάζονται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Θα είμαστε πολύ χαρούμενοι αν σας ενδιαφέρει το έργο μας και η πρόοδος του. Σε περίπτωση που δεν είστε και δεν θέλετε να λάβετε περισσότερες πληροφορίες, παρακαλούμε ενημερώστε μας.

Το επόμενο ενημερωτικό δελτίο θα εισαγάγει τους εταίρους της ART-IP του έργου καθώς και την ιστοσελίδα του έργου!

Dr. Thomas Wenzel

Υπεύθυνος για τη συνολική διαχείριση του έργου και το συντονισμό
drthomaswenzel@web.de

Holger Furtmayr

Υπεύθυνος για το περιεχόμενο αυτού του ενημερωτικού δελτίου
Holger.Furtmayr@ethik.med.uni-erlangen.de